

je nazadnje z glasom še bolj tankim kot finale prav urno: „fufzehne, fufzehne, fufzehne“ itd. O tej priliki naj povem, da sadja na Dunaji v primeri na ogromnost mesta ni veliko videti na prodaj, in kar ga je, je tudi precej drago. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Na Humu 1. prosinca 1875. Pri nas na Štirskem že skoraj jeden teden neprenehoma snežuje — zapadel je sneg višej, nego jeden meter. Ne morem toraj ne k sosedu, ne v cerkev v Ormož, niti na pošto ne. Uboga se učeča šolska mladež! kako boš odslej v šolo prihajala tako daljno pot in v ogromnem snegu. Baš, še odrašeni velik človek ga ne more gaziti, kako še nežna mladost. J kakov bode uspeh pri podučevanju, ker se ga otroci ne morejo vdeleževati? »Benütze die Zeit« si mislim, in pa »čas je zlato,« — kako to izpeljati, če pa otrok ni v šoli, po zimi ne zaradi slabega vremena, a poletu pa ne zaradi dela, paše, obilnega posla, opravila na domu pri stariših i. t. d. Da segurno, čas hitro beži! Dan za dnevom, teden za tednom, mesec za mescom, i kmalo je konec šolskega leta. Sedaj pa učitelj! odgovori, daj rajtingo od svojega trudapolnega dela, ako si kos, ako ne — — —. Res, učitelji odgovarjamo vsaki dan šolskega leta, naj bi tudi hoteli stariši, odgojitelji, reditelji in tudi njih otroci pravičen in resničen odgovor dajati, posebno ob času začetka šolskega leta ali saj ob času novega leta, kterege nas današnji dan prav živo spominja. Take in enake misli me obdajajo danes na praznik »novega leta«, posebno, ko delam račun za preteklo in bodoče leto, kakor pri rečeh šolstvo zadevajočih, tako tudi pri svojim hišnem gospodarstvu. Tudi preudarjam, kake in ktere najboljše bukve, časnike raznega zapopadka naj si omislim i kupim, in kaj bi naj bolje pristojalo i posebno ugajalo mojemu učiteljskemu stanu i. t. d. Bog!

A. Stuhec.

Književstvo. Mali risar — Der kleine Zeichner.

Na svetlo dal: F. V. Tretau.

Ministerski ukaz dné 9. avgusta 1873 št. 6708, kojega je »Slov. Učitelj« na 328. in »Učiteljski Tovariš« na 364. strani lanskega tečaja prinesel, vpeljuje učilne načerte za nauk v risanji na ljudskih šolah.

S tem ukazom je bilo definitivno določeno, kako je dotični §. učnega in šolskega reda dné 20. avgusta 1870 umeti. Natanjnejša pojasnila pa daje ukaz ministerski dné 6. maja 1874, št. 5815, ki navaja instrukcijo o pravilih, po katerih se mora risanje na ljudskih šolah učiti.

Vendar ta instrukcija ne izključuje potrebnosti posebnega navoda, kojega ima učitelj jemati v roko; zarad tega že zgoraj omenjeni učni črtež nasvetuje učiteljem za pomožno učilo »Malega risarja« od F. V. Tretau-a.

Ker risanju ni še oglašena pot v ljudsko šolo, in se učitelji deloma zaradi predsodkov, deloma zaradi pomanjkanja risalnih pripomočkov težko lotijo tega predmeta, hočemo naše č. bralce opozoriti na »Malega risarja«, ki daje kratek navod, kako naj se deci razklada nauk v risanji. Obseg tej knjigi je naslednji.

Predgovoroma k drugemu in tretjemu natisu sledi »vvod.« V tem pisatelj teoretično razpravlja postavne določbe, ter pojasnuje vsa sredstva, po katerih se more predpisani smoter doseči. Razdeljen je na dve veji. V prvi govori

o »principih risalnega nauka«; v drugi daje »metodična vodila«. Za tem sledi »pervi in drugi praktični del« s 120 podobicami. — Od 71. podobe pričeni je vsaka slednja v četrterih obrazcih risana, da je videti, kako se iz prvih prostih potez izraščá doversena slika. Pod vsako je tiskan navod, kako naj se deci narekujejo posamesni deli slike, da jo izdeljujejo vsi ob enem (Diktatzeichnen).

Ker se knjižica prav dobro priporočuje v vsakem obziru, je tudi v dunajski svetovni razstavi nji prisojeno bilo »darilo.« Hočemo toraj poleg vvida posneti glavne točke in s tem vrednost »Malega risarja« vtemeljiti. Pisatelj je hotel s to knjižico na svitlo dati navod, ki naj pripravlja na največe risalne predloge, in po katerem doseže marljivi učitelj ravno toliko vspeha, kakor dobro izurjeni strokovnjak. V drugi versti pa ima ta navod služiti v to, da se risalni nauk spravi v gotov tir, in postane s svojim uplivom na odgojo predmet drugim ravnovažen.

Izdatelj naslanja obseg svojega »Malega risarja« na naslednja pravila:

1. Doslednje se je držati prostih (einfach) vaj. Formalno izobraževanje dece je glavna stvar.

2. Težišče naučno polaga naj se v obravnavo prostega gradiva izključevaje vse otročarije. Razum in mehanična izurjenost naj hodita vstríc.

3. Vse naj izostaja, kar nima dejanske vrednosti.

4. Učenec naj ima vsaj toliko bistvene koristi od risanja, da mu je lozej učiti se drugih predmetov, ako ne prestopi meje elementarnega nauka.

5. Mehanična pomagalna sredstva naj se pri risanju popolnoma odstrane in pozabijo, učencem naj se pa nakladajo naloge, njihovim dušnim zmožnostim primerne.

Oziraje se na razprostranost teles kaže pisatelj dalje razne ploskve, ter njih robove kot ravne in pookrožene čerte, izmed katerih perve razločuje v navpične, porazne (vodoravne) in poprečne, zadnje pa v krogovite, kačjevite in polzaste, ki so obstojni deli že bolj umetno izdelanih zlasti ornamentalnih slik. Pogostno reduciranje pookroženih čert na prvotni krog in temu podredjene krogovite, poostreje sposobnost vedno bolj, da učenci v kratkem naj manjše razlike spoznávají. — Na to razklada pisatelj razne lege čert in njih izobražbo; raznoličnost teles zahteva natanjčno presojevanje ploščevnih in potezinih medsebojnih razmer, ki so podlaga pravilnemu obrisu.

Iz raznoležnih potez avtor potem sestavlja ploščevnate slike, katerim so podlaga geometrične oblike in katere dovoljujejo mnogobrojno izveršitev. Po estetičnih zakonih sestavljene slike izobražujejo okus, ob enem pa dajo učitelju mnogo prilike, vcepiti glede geometrije mladini dobre pojmove. Tu omenja pisatelj dalje, da otroški um mnogo bolj zanima, če more po narekovanji dotično sliko doversiti; vse vaje pa naj se vpirajo na materialne stvari. Tretau se prav dolgo mudi s kvadratom; s pomočjo vertikalnih, horicontalnih in diagonalnih kvadratovih prerez in po delitvi na ta način dobljenih potez izpeljuje in sestavlja prav mične somerne podobe. Nato prične vaje s krogovitimi in tudi ostaja tu še kvadrat kot naj boljša podlaga; njegove strani so spone in po njih spenjajoči loki so krogovi deli. Sestava krogovitih čert v kvadratu je tako bogata, da tudi pri mali izurjenosti učiteljevi ni težavno speljevati po nji na sto in sto lepih slik.

Uporaba tega gradiva pospešuje zlasti skupni nauk (Massenunterricht), zbuja učencem veselje in estetični čut. Za vterjevanje predavanega priporočuje se ponavljanje, tako da učenci in učitelj svoje stališče menjavajo, t. j. učenci razkladajo in učitelj risa po otroškem navodu. Vse te vaje tudi ne dopuščajo nikakih inkorektnosti, ker so geometrične, in vsaka napaka se vidi dosti razločna, da je še

neizurjeno oko ne more zgrešiti, kar tudi strokovno neizurjenemu učitelju posebno koristi.

Konečno »Mali risar« še nasvetuje za višo stopnjo razne učilne pripomočke, ter pové, kdaj in kako se imajo rabiti, da se zaželjeni vspeh doseže.

V metodičnih vodilih pravi Tretau, da ima prvotni risalni nauk nalogo, doseči tehnično in mehanično sposobnost; t. j. kako se ima ravnati z materialom, papirjem, svinčnikom in gumielastiko in kako je vaditi roko, deržati truplo, pravilno ogledovati dane poteze in razmere, izobraževati oko, ter ga privaditi simetrije. Risalne naloge dajejo naj se učencem tako, da vzbujajo njih pozornost. V to pa naj bolj pripomore narekovanje, ki ga učitelj najde pod vsako sliko v »Malem risarju«. Kaj je pri začetnih vajah treba gojiti in kako skerbeti za vterjevanje nauka, to vse pisatelj jasno razklada. Prav sistematično umevno, in podučljivo kaže drugi del, kako se risajo telesne oblike s tem, da se s 3. stran kacega telesa naznanja s senčnimi črtami. Tudi tù je danih metodičnih vodil dovolj, da si učenci pridobé zanesljivega znanja.

Naprej govore vodila o času, kdaj se začne rabiti papir, o disciplini pri prvih risalnih vajah (risanji po taktu), o obnašanji in o pravilnem sedenji. Raba gumielastike je s početka izključena. Razni pojmovi, recimo: navpik, porazno, pošev, vstric, naj se, kazaje na robove šolske sobe in pohošja, vterjujejo. Za tem pride navod o delitvi čert, in še posebno, kako se lepo risajo.

Kadar učenci dospé do druge stopinje, naj risajo večje oblike v kvadrate po 14—15 cm. po eni strani velike. Po doveršitvi cele podobe se papir o-snaži in konečno slika čisto prevleče ter s senčnimi potezami oživí. Ako bi učenec ne vedel sence določiti na pravi strani, naj učitelj s svinčnikom ali ravnilom pojasni, pozneje naj se seznaní z glavnim pravilom senčanja.

Tudi barvanju govori krepko besedo, ter navaja, katere slike naj se barvajo, s kakošnimi barvami in kako, da barvoznanstvenim pravilom vstrežajo. Da barvanje mnogo koristi donaša, to se kaže posebno pri posnemanji ornamentalnih slik, sicer pa tudi zboljšuje estetični okus.

Konečno daje »Mali risar« še nekoliko vodil, kako se krogi risajo in n-pake odstranjujejo pri teh težavnih vajah. Tudi iz krogov so sestavljene razne slike, katere senčaste čerte oživljajo.

Komur je toraj kaj mar za risanje — učitelju mora biti — omisli naj si knjizico in videl bode, da si bode iz zadrege pomagal ali vsaj zavest imel, da uči v smislu postave. Sicer bode le taval po temi. Knjiga velja 1 gl. 20 kr., sicer malo draga, a gledé znotranje temeljitosti je toliko vredna. Vredništvo ima več iztisov na razpolaganje, torej lahko ž njimi hitro postreže.

— V Zagrebu je prišla na svitlo priročna knjizica pod naslovom: »Računstvo na pamet na podlagi nove meterske mere in vage«, napisal učitelj g. Vjenceslav Z. Mašik. Ker je v ljudskih šolah, gledé računstva, gotovo glavna stvar, da se otroci v prihodnje ravnajo po noveji meri, došla je omenjena knjizica hervatskim ljudskim učiteljem baš v pravi čas, s katero si bodo nauk o računstvu po noveji meri jako olajšali. Ker se hervatski jezik od slovenskega malo loči, priporočali bi jo tudi slovenskim učiteljem, da si jo napravijo, ter ob enem tudi hervaščine učé. Cena knjizice je 30 kr. in se do-biva v knjigarni Albrechta in Fiedlera v Zagrebu.

Iz Ljubljane. Sl. ministerstvo je dovolilo za muž. in žen. učiteljišče v Ljubljani za l. 1874/5 10.000 gl. Od tega so dobili 4 pripravniki štipendije po 200 gl.; 13 jih je dobilo po 150 gl., 25 po 100 gl., 17 po 50 gl., tedaj 59 štip. = 6100 gl.; potem na ž. učiteljišču 10 po 100 gl., in 58 po 50 gl., tedaj 68 štipendij = 3900 gl.

— Postava v odpravi šolnine po Kranjskem, izvzemši ljubljansko mesto in o preuredbi §. §. 45 in 46 postave 29. aprila 1873 št. 21, je dobila najvišje poterjenje.

— Slovenski Učitelj, lastnina in organ učiteljskega društva za slovenski Štajar bo tudi letos izhajal v Mariboru. Celoletna naročnina mu je v letu 1875 3 gld., poluletna 1 gl. 50 kr. Njegovo načelo je: »delati za napredek slovenskega narodnega šolstva na narodni podlagi, zagovarjati pravice slovenskega učiteljstva, ter vneti je za napredekvalno izobraženje.« — Naročnina se pošilja blagajniku »Učit. društva za slov. Štajar« g. Štefanu Kovacič-u, nadučitelju v Središči. (Polstrau.)

— Zora, časopis zabavi i poduku, izhaja tudi letos v Mariboru 1. in 15. vsakega mesca, stane na leto: redom po 5 gld., za dijake pa in selske učitelje po 3 gld. Lastnik in urednik, gsp. Janko Pajk, je preskerbel »Zori« čisto novo, umetniško obliko.

— Besednik, kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo, izhaja v Celovcu 10. vsakega mesca, prinaša razen podučnih povesti tudi kratke novice iz Koroškega ter velja za celo leto 2 gl., za pol leta pa 1 gl. Pervi list letošnjega leta izide 20 januarja.

— *Gospod vitez dr. Močnik, šolski nadzornik v Gradcu upokojen, poslal je „Narodni šoli“ 10 gl. Blagorodnemu gospodu, ki v svoji blagodušnosti ne pozabi šolstva, niti učiteljev, nekdanj njegovih skerbi izročeni, izreka naj vljudnejšo zahvalo.* Odbor N. š.

— *V letošnjem šolskem letu je razposlala „Nar. šola“ 22. šolam in učiteljem učnih pripomočkov. Vse rodoljube, vzlasti pa vstanovnike vljudno prosimo, da naj pošljejo svoje doneske in nam nabirajo darove, da bode mogla „Nar. šola“ dalje delovati na korist domačega šolstva.*

— *Slovenskemu učiteljskemu društvu je na novo pristopilo 5 udov, 10 jih je plačalo letnino. Vljudno vabimo društvenike, da nam blagovole poslati letnino, ker o novem letu ima društvo več troškov za naročevanje časnikov.*

— *Društvenike vdovskega društva opozorujemo na §. 10. dr. pr., vsled katerega se ima plačati za tekoče leto do konca januarija.*

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V Metliki služba učiteljice, l. p. 400 gl. in prosto stanovanje. Prošnje do 15. febr. pri krajnem šolsk. svetu v Metliki. Na dvo-razredni lj. šoli v Žireh (okraja Logaškega) služba nadučitelja, l. p. 500 gl., prosto stanovanje. Prošnje do 20. januarija pri krajnem šol. svetu v Žireh.

Premembe pri učiteljstvu.

Na 4razredni deski šoli v Kamniku je vodja O. Fortu. Vidic. — G. Florijan Kaliger iz Boštajna gre na Štajarsko, na njega mesto pride g. Peter Fleischman, učitelj pri Beli cerkvi. — Sprašani učit. kandidat g. Andrej Kmet je dobil začasno službo v Voklem pri Kranji.

Listnica. Vdov. društvo. Za l. 1875 je plačal g. M. Zarnik 6 gl.; drugi gg. vplačevalci imajo poterdila v rokah.

Opravništvo »Uč. Tov.« Slavna čitalnica v Terstu: Prejeli 3 gl. in vzeli 1 gl. 50 kr. za 2. polovico pret. l.; 1 gl. 50 kr. za 1. polovico t. l.